

КОНТРОЛЬ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

УДК 378.147

О. Г. Ярошенко

Передумовою входження України до єдиного європейського та світового освітнього простору є виконання умов Болонської декларації, яка вимагає дотримання вимог міжнародної та європейської систем стандартів і сертифікації. Саме такий підхід сприяє глобалізації у сфері освіти і науки. Зазначимо, що Болонський процес передбачає досягнення певних цілей, серед яких головними є: використання двоциклового навчання, запровадження модульного навчання, формування системи контролю якості освіти, розширення мобільності викладачів та студентів. Запровадження кредитно-модульної системи організації навчання послужило дієвим чинником стимулювання ефективної роботи як викладача, так і студента. В умовах кредитно-модульної системи організації навчання самостійна робота є однією з основних форм організації навчальної діяльності, яка повинна мати конкретні змістові характеристики, контролюватися, перевірятися й оцінюватися.

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури дозволяє зробити висновок про значний інтерес вітчизняних і зарубіжних дослідників до проблеми контролю результатів самостійної роботи студентів. Розглядалися питання: самостійної діяльності у процесі навчання (Л. Л. Головка, С. Г. Заскалета, Л. В. Онучак, Н. Г. Сидорчук, І. А. Шайдур); організаційних і педагогічних аспектів самостійної роботи студентів (В. М. Буринський, М. І. Сичова, М. М. Солдатенко, І. М. Шимко, С. М. Кустовський); контролю навчальних досягнень студентів (А. М. Алексюк, В. О. Сластьонін, Л. М. Романишина, М. М. Фіцула; В. В. Ягупов) та інші.

Сучасна практика навчання у вищій школі доводить, що у процесі організації контролю самостійної навчальної діяльності студентів виникли

труднощі суб'єктивного характеру, пов'язані з недостатньою підготовкою викладачів і студентів до впровадження нових підходів до контрольної-оцінної діяльності, а також об'єктивні труднощі, спричинені збільшенням питомої ваги самостійної роботи у процесі навчання та недосконалістю традиційних форм і методів контролю та оцінювання самостійної роботи. За таких умов проблема організації контролю та оцінювання самостійної пізнавальної діяльності студентів є актуальною та потребує ґрунтовного дослідження.

Тому метою цієї статті є дослідження сутності педагогічного контролю самостійної роботи студентів за умов кредитно-трансферного навчання та встановлення умов і засобів його реалізації. Головним завданням, що розв'язується у статті, є розкрити основні методи контролю знань, набутих студентами самостійно за умов модульного навчання, визначені на основі аналізу наукової літератури та стану досліджуваної проблеми.

Насамперед встановимо підходи науковців до мети, яка реалізується у модульному навчанні. За В. І. Бондарем [2], основною метою модульного навчання є оптимізація самостійної навчальної діяльності студентів. Виходячи з цього, модульна технологія передбачає таку організацію навчальної діяльності, за якої студент самостійно оперує навчальним змістом, що призводить до більш глибокого та усвідомленого засвоєння матеріалу, а викладач лише здійснює мотиваційне керування та контроль навчально-виховним процесом.

Для контролю результатів самостійної навчальної діяльності студентів не завжди можна ефективно скористатися традиційними методами контролю, оскільки вони мають низку недоліків. Найбільш вагомими недоліками традиційного контролю є його репродуктивний характер та суб'єктивність в оцінюванні. До того ж проведення контролю знань у традиційній формі вимагає багато аудиторного часу. Щоб досконало проконтролювати та оцінити роботу студента необхідно не лише усунути суб'єктивізм, але й з належною повнотою виявити сформовані знання, уміння та навички. Це детермінує потребу в нових методах контролю та модифікації вже відомих. Одним із таких методів є тестування. Практика його використання показує, що даний метод більш

швидко, повно та об'єктивно виявляє ознаки сформованості професійних знань та умінь у кожного студента зокрема.

До тестового контролю у підготовці фахівців звертається велика кількість науковців, зокрема: І. Є. Булах, М. І. Бурда, А. Н. Майоров, Є. А. Михалічев, Л. П. Одерій, А. Й. Ягодзінський та інші. Принциповою відмінністю тестів від звичайних завдань, які використовуються для контролю знань студентів, є те, що тест – це інструмент вивчення здібностей, навченості, а також інших особливостей, необхідних для наукової організації навчального процесу, який дозволяє надійно та швидко провести оцінювання великої вибірки учнів чи студентів. Якщо раніше тестова форма контролю була предметом дискусії, то відтепер зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів, а відтак і зарахування на навчання до вищих навчальних закладів проводяться за результатами тестувань. Тобто тести, які "...є одним з видів навчальних завдань, які використовуються для контролю і діагностики знань", у сучасній освітній системі України здобули визнання та широке поширення [5, с. 16].

Тести розглядаються як стандартизовані завдання, результат виконання яких дозволяє виміряти психофізіологічні й особистісні характеристики, а також знання, уміння і навички особи [1]. Вибір і розмаїття форм тестових завдань (завдання закритого типу (тест множинного вибору, завдання з вибором правильної відповіді, тести вибору), завдання відкритого типу (відкриті завдання, завдання на доповнення, завдання з розгорнутою відповіддю, тест за методикою доповнення, клоуз-тест тощо) залежать від мети тестування, змісту, технічних можливостей, а також від рівня підготовленості викладачів до створення тестових завдань та опанування методики тестового контролю знань студентів.

Аналіз літературних джерел [3; 4] свідчить на користь проведення тестування та якісного оцінювання студентів з використанням комп'ютерів. Головна перевага комп'ютерних тестів полягає в тому, що вони дозволяють одночасно перевірити результати навчальної діяльності усіх студентів

академічної групи чи підгрупи за однаковою шкалою оцінювання [4], що підвищує об'єктивність контролю знань у порівнянні з традиційними методами, а використання комп'ютерних засобів оптимізує його.

Відомо, що до переваг тестування як інноваційного методу контролю знань відносять: об'єктивність і справедливість оцінки знань; відсутність емоційних стресів і перевантажень, психологічного впливу на студента; порівняння оцінок з однієї й тієї ж дисципліни, що дозволяє одержати об'єктивний матеріал про рівень підготовки студентів та якості викладання; можливість широкого використання технічних засобів та персонального комп'ютера, які підвищують ефективність і якість роботи викладачів; можливість заощадження часу викладачів і студентів. Принципова відмінність тесту від традиційного письмового методу контролю полягає у тому, що тест дозволяє проводити більш точне вимірювання знань та виключає суб'єктивізм.

Проте існує низка недоліків використання тестових методик контролю та оцінювання навчальних досягнень. Їх умовно можна поділити на дві групи. До першої групи відносять: високу трудомісткість розробки науково обґрунтованих, валідних, діагностично-оцінних і надійних тестів. Через це впровадження тестування ускладнюється створенням якісного тесту. У процесі тестування має місце фактор випадковості, і правильність відповіді не дає повної гарантії наявності у студента належного рівня знань.

До другої групи недоліків тестових завдань відносять складність перевірки за допомогою тестів таких показників засвоєння навчального матеріалу, як уміння конкретизувати свою відповідь прикладами, уміння логічно й обґрунтовано викладати власні думки, передавати набуті знання іншим тощо, що особливо важливе у фаховій підготовці майбутніх педагогів. Заміна повноцінної відповіді тестуванням заважає формуванню вміння логічно та аргументовано висловлювати думки, усебічно та повно розглядати питання, аналізувати та узагальнювати матеріал. У пошуку правильної відповіді студент одночасно відволікається на ознайомлення з неправильно сформульованими

дистракторами. Спеціалісти відмічають можливість адаптації до тестів і отримання високої оцінки за рахунок угадування.

Щоб уникнути необ'єктивних результатів тестування, викладачі віддають перевагу комплексному підходу як найбільш доцільному для проведення контролю результатів самостійної навчальної діяльності студентів. За такого підходу найбільш продуктивним є використання тестування як одного з елементів системи контролю знань, поряд з яким функціонують інші форми усних опитувань і письмових контрольних робіт. Наприклад, на заняттях з дисципліни “Методика складання та розв’язування задач з хімії” ми здійснюємо комплексну перевірку та рейтингове оцінювання результатів самостійної роботи студентів. На самостійне опрацювання виносимо задачі і завдання, виконання яких дозволяє сформувати у майбутніх учителів уміння визначати рівень складності розрахункових задач, місце задач у шкільному курсі хімії, використовувати передовий педагогічний досвід, працювати з методичною літературою, закріплювати уміння самостійно розв’язувати та складати умови розрахункових хімічних задач.

Формування уміння самостійно складати, розв’язувати та пояснювати розв’язування хімічних задач відбувається також під час коментованого розв’язування задач у складі малих навчальних груп. До використання групової форми аудиторної самостійної навчальної діяльності та перевірки її результатів ми вдалися з метою формування комунікативних умінь студентів, забезпечення обміну знаннями, створення умов для виявлення ініціативи, надання підтримки, встановлення дружніх стосунків, розвитку здатності співпрацювати у гетерогенних малих групах.

Тобто значну увагу приділяємо взаємоконтролю, у процесі якого студенти у складі малих навчальних груп перевіряють правильність самостійного розв’язання задач зі шкільних підручників, визначення їх рівня складності, виконання письмових завдань, винесених на самостійне опрацювання.

Засвоєння теоретичних знань відповідно до теми практичного заняття, вхідний контроль ключових понять модуля проводимо у тестовій формі;

експрес-контроль – уміння студентів складати та розв'язувати розрахункові задачі, модульний контроль – у формі письмового виконання індивідуальних та індивідуалізованих завдань з відкритою відповіддю; уміння донести свої знання до студентської аудиторії, трансформувати власні знання та уміння розв'язувати хімічні задачі у шкільну практику – у формі ігрового моделювання фрагмента уроку, коментованого розв'язування задач у складі малих навчальних груп. Практикуємо також написання та захист рефератів, виготовлення наочності для навчання учнів розв'язування розрахункових хімічних задач, підготовку та проведення наукових мінідосліджень в умовах реального навчального процесу загальноосвітніх навчальних закладів.

Прозорість процедури контролю самостійної роботи студентів забезпечується накопичувальною системою балів, які студент отримує за кожен вид самостійної роботи з урахуванням коефіцієнта складності завдань.

Наш досвід педагогічної діяльності дає підстави стверджувати, що тільки комплексне використання різних методів контролю, введення коефіцієнта складності забезпечує об'єктивність перевірки фахової підготовки студентів, робить однаково значущими для студентів і процес, і результат самостійної навчальної діяльності та контролю її результатів. Педагогічна ефективність такого контролю в умовах кредитно-модульної системи організації навчання полягає ще й у тому, що студенти і молоді вчителі проводять контроль навчальних досягнень учнів з використанням тих методів, якими перевіряли їх знання та уміння у вищому навчальному закладі. У методичній підготовці майбутніх учителів хімії забезпечується успішне засвоєння навчального матеріалу дисципліни, формування уміння розв'язувати розрахункові задачі та навчати учнів даного виду діяльності, посилюється роль самостійної роботи, забезпечується об'єктивність педагогічного контролю навчальних досягнень студентів.

Список використаної літератури

1. Блочно-модульное обучение в профессиональном образовании : учеб. пособие / [А. В. Дружинин, Е. В. Берднова, В. П. Корсунов и др.]. – Саратов : Изд-во Сарат. ун-та, 2001. – 71 с.
2. Бондар, В. І. Теорія і практика модульного навчання у вищих закладах освіти (на матеріалі дидактики) / В. І. Бондар // Освіта і упр. – 1999. – № 1. – С. 19–41.
3. Булах, І. Є. Теорія і методика комп'ютерного тестування успішності навчання (на матеріалах медичних навчальних закладів) : дис. ... д-ра пед. наук / І. Є. Булах – К., 1995. – 430 с.
4. Буравлев, А. И. Выбор оптимальной длины педагогического теста и оценки надежности его результатов / А. И. Буравлев, В. Ю. Переверзев // Дистанц. образование. – 1999. – № 2. – С. 89–91.
5. Михаличев, Е. А. Дидактическая тестология : науч.-метод. пособие / Е. А. Михаличев – М. : Нар. образование, 2001. – 318 с.